

18.10.2022 Lausunto ulkoasiainvaliokunnalle

***HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 -
rauhanvälitysmäärärahat***

Rauhanvälitys ja -rakennus ovat olleet pitkään Suomen ulkopoliittikan keskeisiä painopisteitä. Käytännön rauhanvälitystyö ja rauhanrakennus parantavat myös kaikkien suomalaisten turvallisuutta sekä tukevat Suomen ulkopoliittisia tavoitteita. Suomalaiset toimijat ovat tukeneet konfliktien osapuolia vähentämään väkivaltaa ja rakentamaan kestävästä rauhaa ja vakautta. Tämä työ on toteutunut eri muodoissa: tukemalla yhteisötason toimijoita, edistämällä osapuolten välisiä vuoropuheluprosesseja ja vahvistamalla kansainvälistä sovittelutoimintaa.

Suomen rauhanvälitystyö, joka sisältää pitkäkestoisen rauhanrakennuksen tukemisen, perustuu tiiviiseen yhteistyöhön valtion ja kansalaisjärjestöjen välillä. Suomen Lähetysseura on yksi ulkoministeriön keskeisistä kumppaneista tässä työssä.

Lähetysseuran työssä korostuvat paikallisten rauhanrakentajien ja -sovittelijoiden tukeminen. Lisäksi edistämme eri osapuolia yhteen tuovia vuoropuheluprosesseja, rauhankasvatusta sekä mielenterveyden ja psykososiaalisen hyvinvoinnin integrointia rauhantyöhön. Tuemme erityisesti naisten toimijuutta kestävästä rauhan edellytyksenä. Paikallinen omistajuus sekä inklusiivisuus, ja esimerkiksi nuorten ja marginalisoitujen ryhmien osallistuminen rauhantyöhön, ovat tärkeitä toimintamme periaatteita.

Suomen Lähetysseuran näkemyksen mukaan rauhanvälitysmäärärahoista päätettäessä tulisi kiinnittää erityistä huomioita seuraaviin näkökulmiin:

Rauhanvälitys tarvitsee joustavaa ja monivuotista rahoitusta

Rauhanvälitysmäärärahojen suurin heikkous on niiden yksivuotisuus, joka luo lukuisia haasteita käytännön työlle ja sen jatkuvuudelle. Aseelliset konfliktit ovat usein monimutkaisia, ja siksi myös yllätykset, takaiskut sekä odottamattomat käännteet ovat osa rauhanprosessien todellisuutta. Rauhanvälityksen ja -rakennuksen haastavan luonteen vuoksi rahoitusinstrumenttien tulee huomioida, ettei monimutkaisia konflikteja ratkaista ja kestävästä rauhaa rakenneta lyhytaikaisilla interventioilla. Ratkaisut edellyttävät mukautumista, pitkäjänteistä tukea ja resurssien kestävyyttä.

Siksi Lähetysseuran mukaan on ehdottoman tärkeää varmistaa rahoituksen pitkäjänteisyys ja mahdollisuus monivuotisiin sitoumuksiin. Rauhanvälityksen ja hauraiden tilanteiden kehitysyhteistyön määrärahojen yhdistäminen sekä muuttaminen kokonaisuudessaan monivuotiseksi mahdollistaisi joustavan ja ennen kaikkea ennakoitavan kehityksen rauhantyölle muuttuvassa ja kompleksisessä toimintaympäristössä.

Rauhanvälityksen toimeenpano edellyttää kansallisesti riittäviä hallinnollisia resursseja

Rauhanvälityskeskus on uusi toimija ja siksi vielä kehitysvaiheessa. Talousarviossa ulkoministeriön toimintamenoissa tulisi huomioida riittävät henkilöresurssit rauhanvälityskeskuselle. Tämä koskee sekä temaattisia asiantuntijoita valituissa painopisteteemoissa, että hallinnollisia resursseja kehittää prosesseja, myöntää ja hallinnoida rauhanvälitysmäärärahoja läpinäkyvästi. Lisäksi on tärkeää, että rahoitusta seurataan ja sen käyttöä ja tuloksellisuutta arvioidaan.

Suomen rauhanvälitystyö vaatii myös riittävät henkilöresurssit suurlähetystöille seurata rauhanprosesseja, tukea paikallisia rauhanrakentajia ja tehdä yhteistyötä suomalaisten rauhantoimijoiden kanssa.

Sotilaalliset keinot eivät luo kestäväää rauhaa – puolustuskyvyn ylläpitämisen rinnalla on oltava uskottava rauhanrakennuskyky

Venäjän hyökkäys Ukraina on konkretisoinut sodan ja rauhan kysymyksiä suomalaisille ja muille eurooppalaisille. Keskusteluissa ovat korostuneet sotilaalliset ja puolustuspoliittiset ratkaisut. On kuitenkin muistettava, että sotilaalliset keinot eivät yksinään luo turvaa tai kestäväää rauhaa.

Puolustuskyvyn ylläpitämisen rinnalla on oltava uskottava rauhanrakennuskyky, joka on tehokas ja edullinen keino puuttua konflikteihin ennaltaehkäisevästi. Konfliktien lisääntyessä on valtava tarve tukea yhteiskuntien ja yhteisöjen rauhanrakennusta ja siihen liittyviä kykyjä. Ilmastomuutos ja ympäristöoikeudenmukaisuus ovat yhteydessä konflikteihin, yhteisön resilienssiin ja konfliktien sovitteluun ja tämä on hyvä ottaa huomioon rahoitusta suunniteltaessa.

Rauha ei ole tuontitavaraa - paikallisten rauhanvälittäjien ja aloitteiden merkitys

Rauhan rakentaminen on aina paikallisten yhteiskuntien sekä yhteisöjen ja paikallisten toimijoiden tehtävä, eikä kestäväää rauhaa ja vakautta voi tuoda ulkopuolelta. Kuitenkin rauhanvälitykseen liittyvissä keskusteluissa korostuu usein ulkopuolisten toimijoiden rooli, mikä näkyy myös helposti siinä, miten rahoitusta kohdennetaan.

Kansainvälisellä yhteisöllä ja ulkopuolisilla toimijoilla voi olla monenlaisia tärkeitä rooleja. Ulkopuoliset toimijat kuitenkin vetäytyvät ennemmin tai myöhemmin ja paikalliset toimijat ylläpitävät yhteiskunnallista rauhaa ja vakautta. Siksi Lähetysseura korostaa, että tämä tosiasia tulee huomioida rauhanvälityksen rahoituksen suuntaamisessa tukemaan paikallisia toimijoita ratkaisemaan ristiriitoja ja kehittämään kestävämpiä yhteiskuntia heidän lähtökohdistaan.

Tarve kokonaisvaltaiselle lähestymistavalle

Pitkittyneet ja monisyiset kriisit haastavat ihmisten, yhteisöjen ja yhteiskuntien toimintakykyä eri puolilla maailmaa. Lisäksi viime vuosien haasteet Euroopassa osoittavat konkreettisesti, miten kehityksen ja turvallisuuden ongelmat lähellä ja kaukana liittyvät toisiinsa poliittisesti, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti. Rauhan edellytyksiä ovat konfliktien juurisyihin pureutuminen; kestävä kehityksen, inhimillisen turvallisuuden, ihmisoikeuksien, demokratian ja hyvän hallinnon edistäminen. Siksi kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhantyön on pystyttävä vastaamaan entistä koordinoitummin, kokonaisvaltaisemmin ja tehokkaammin kriisien keskellä elävien ihmisten ja yhteisöjen tarpeisiin.

Ihmiset eivät pysty osallistumaan rauhanponnisteluihin, ellei heillä ole hyvän elämän edellytyksiä. Tämän vuoksi tarvitaan nykyistä tiiviimpää yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Rauhanvälitystä tulisi entistä vahvemmin katsoa osana jatkumoa liittyen kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen apuun. Rahoitusmekanismien tulee mahdollistaa muuttuviin tilanteisiin ja tarpeisiin mukautuvan työn. Esimerkiksi rauhanvälitykseen allokoidulle rahoitukselle tulisi voida tarpeen vaatiessa tehdä käyttötarkoituksenmuutos.